

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת תרומה תשע"ו לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתק"ו

באמרו שמעו נא המורים, שנטה לצד הרגזנות, דקדק עליו ה' שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת בני ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס, וכל כיוצא בזה בדין האיש ההוא, חילול השם, מפני שמתנועותיו כולם ומדבריו היו למדים, והיו מקוין להגיע בהם אל הצלחות העולם הזה והעולם הבא, ואיך יראה עליו הכעס, והוא מן הפעולות הרעות וכו' ע"ש. ואכתי יפלא שבשביל מעשה כזו יענש כל כך, אם כי סביביו נשערה מאד.

ונראה כי הנה מצות ה' הוא להפריש הראשית תרומה לה', ראשית דגןך תירושך ויצהרך (דברים יח-ד). ומבואר בספרים הקדושים דזה בא ללמד את האדם להקדיש מכל דבר הראשית לה'. וכאשר קם בבוקר יקדיש ראשית המחשבה והדיבור והמעשה לה'. ומבואר בשער הפסוקים להאריז"ל (פ' בראשית דרוש ב) שכן עשה ה' בבריאת העולם, בראשית ברא אלקים (א-א), שבביל משה שנקרא ראשית, שנאמר (דברים לג-כא) וירא ראשית לו (ב"ר א-ד) ע"כ. והיינו שהפריש ה' את משה להיות תרומתו של העולם, דשתא אלפי שני הוו עלמא (ראש השנה לא), ושיעור תרומה מדה בינונית היא אחד מחמשים (תרומות ד-א), נמצא שיעור תרומה משש אלפי שני הוא ק"כ שנה, ולכן חי משה ק"כ שנה שהוא תרומתו של עולם ע"כ. וכיון שבו' באדר נולד משה, על כן כאשר בא ז' אדר תמו שנות ימי חייו, כי נשלמה התרומה.

אמנם הרי משה היה מובחר הגברים, וקיים בעצמו ללכת בכל דרכיו (דברים יא-כב), וברש"י הוא רחום ואתה תהא רחום, הוא גומל חסדים ואתה גומל חסדים ע"ש. ובכל מדה נכונה של הקב"ה השתדל להשוות עצמו לקונו,

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה-ב). הפרשה נסמכת לפרשת מתן תורה, שמסיים הכתוב, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה (כד-יח). ויש להבין הסמיכות.

הנה בשבוע זו יחול יום ז' אדר, יום פטירתו של משה רבן של ישראל. ובילקוט (בשלח טז) איתא פלוגתא מתי מת משה, ולדעת רבי אלעזר המודעי שנת עיבור היתה אז, ומשה מת בז' אדר הראשון. ולדעת רבי יהושע מת באדר הסמוכה לניסן ע"כ. ואנו נוהגין כדעת רבי יהושע. ויש להבין הענין שסיבבו אז מן השמים שהיתה שנת עיבור, ומשה מת באדר השני.

ומתחלה נבאר הכתובים, ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור, ה' אלקים אתה החילות להראות את עבדך את גדלך וגו', אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו', ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי וגו' (דברים ג-ג). ויש לדקדק על אומרו 'בעת ההוא'. וגם על דיוק הלשון 'ויתעבר' ה' בי למענכם. והנגינה על אעברה נא, הוא רביעי. - וגם להבין מה שאמרו חז"ל (חולין קלט). משה מן התורה מנין, בשגם הוא בשר (בראשית ו-א), [בשגם בגמטריא כמו משה, והיו ימיו מאה ועשרים שנה] ע"כ. ויש להבין מה שאמר עליו 'הוא בשר'.

והנה מיתת משה רבינו נגזר עליו בחטא מי מריבה, יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל וגו' (במדבר כ-ב). ובקרא אינו מבואר מה היה החטא. וברמב"ן הביא דעת הרמב"ם (בשמונה פרקים סוף פרק ד) כי החטא היה

עד שנעשה איש האלקים (דברים לג-א). ומצינו בפרשתנו שצוה ה' ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה-ח), בתוך כל אחד מישראל, ופירשו המפרשים שיש ללמוד מכל פרט שהיה במשכן דרך בעבודת ה' לעשות כמוהו, ואז יהיה האדם עצמו משכן להשראת השכינה. ולכן סיים עלה הכתוב, ככל אשר אני מראה 'אותך' את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, שהראה ה' את משה לסמל ולדוגמא שהיה בו הציור של כל הפרטים של תבנית וכליו, ולכן היה השכינה שורה עליו, וכן תעשו לדורות. וכיון שהקב"ה הוא מקור הטוב, הרי היה מדה זו במשנה רבינו בשלימותו, וכמו שנאמר בלידתו, ותרא אותו כי טוב הוא (שמות ב-ב). ומעתה היה למשה תביעה, הן אמת כי בהיות שהוא תרומה של עולם בא עתו בסיום ק"כ שנה, אבל הרי מדת עין יפה הוא אחד מארבעים (שם), ועולה החשבון משית אלפני שני ק"נ שנה, ואם כן מגיע לו לפי מדת עין יפה עוד שלשים שנה, ויוכל עוד ליכנס לארץ. [עייין שמן ראש לז' אדר קסה].

וזהו שאמר משה, הן אמת כי עתו תלויה בסיום שנות התרומה, ואתחנן אל ה' 'בעת ההוא' לאמור, הוא לא רוצה יותר משיעור התרומה, אלא בשיעור התרומה עצמה שזוהו עתו, יש לו טענה שיחשבו לו כפי מדתו, בעין טובה, כי הלא עליו נאמר (משלי כב-ט) טוב עין הוא יבורך (נדריים לח). ואמר אתה החילות 'להראות את עבדך' את גדלך וגו', וברש"י זה מדת טובך. והיינו שאתה הראית אותי להיות לדוגמא לישראל על הליכה בדרכי ה' להיות טוב עין. ואם כן יש להפריש תרומת חיי בעין יפה, ולהוסיף לי עוד שלשים שנה, ואעברה נא ואראה. ולכן בא הנגינה רביעי, שבקשתו היתה להוסיף לו עוד רבע ממספר ימיו שהם ק"כ שנה, ורבע מזה הוא עוד שלשים שנה.

ונראה כי באמת היה מקום לטענה זו, אך בשעה שאמר לישראל 'שמעו נא המורים' (במדבר כ-ז), לקרות להכלל ישראל בתואר כזה, ואיה הוא העין טובה לדונם לזכות, לראות כל אחד את מעלת חברינו ולא חסרונם, ובוה נפגם מדת הטוב עין של משה, ועל כן נגזר עליו ששיעור תרומתו לא תהיה כמדת עין יפה, אלא במדה בינוני. וזהו ויתעבר ה' בי למענכם, בשביל שקריתי אתכם בתואר המורים, התעבר ה' בי, ולא הפריש תרומתי במדת עין יפה.

והנה ביד דוד להגאון רבי דוד אופנהיים זצ"ל (פ' משפטים) כתב לבאר הטעם שמשה היה בהר שלשה פעמים מ' יום, הני ק"כ יום כנגד מי הם. וכתב דאיתא בזוהר הק' (פ' פנחס רמט): דיומין תתאין אינון שס"ה ויומין עלאין אינון שס"ו, נמצא דבמשך שית אלפי שני יש ו' אלפים ימים יתירים מהני יומי עלאין יותר מיומי תתאין. והנה שיעור תרומה אחד מחמשים מו' אלפים ימים הוא ק"ך ימים, ולכן מאחר שימי חיי משה היו שיעור תרומה של עולם, היה לו לחיות עוד ק"ך ימים מהני יומי עלאין. והיינו הק"ך יום ששהה משה ברקיע דוקא, כי קיימא לן (תרומות ב-ד) התורם ממין על שאינו מינו לא יצא, ובפרטות שאסור לתרום ממין הרעה על מין היפה (שם), וטוב שעה אחת בעולם הבא יותר מכל חיי עולם הזה (אבות ד-יז), משום הכי היה משה ברקיע מכוון ק"ך יום, לחיות שם התרומה מאלו הימים שמונין ברקיע יותר ממה שמונין בעולם הזה.

ובזה יובן היטב מה שביקש משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, שהרי אותן ק"ך ימים יתירים שהן תרומת יומי עלאין, היה לו לחיות בנוסף להק"ך שנים שהיו תרומת ימות העולם, ולכך רצה לחיות ק"ך ימים נוספים כדי לראות אז את הארץ. אמנם הקב"ה השיב לו (דברים ג-כ) רב לך וגו', רצה לומר דאם אמנם יש לו לחיות ק"ך ימים בנוסף על הק"ך שנים, מכל מקום הק"ך ימים שהיה ברקיע נחשבים בכפילות כאלו היה שם ר"מ ימים, וממילא חי כבר ק"ך ימים נוספים על ק"ך שנותיו. והוא על פי מה דאיתא (שבת פט): שטען יצחק אבינו לפני הקב"ה, כמה שנותיו של אדם, שבעים שנה, דל עשרין דלא ענשת עליהו וכו', דל עשרין וחמשה דלילותא וכו', הרי דבחשבון שנותיו של אדם אין הלילות עולות בחשבון כיון שהוא ישן ורק הימים נמנים, אך בהיות משה ברקיע לא היה שינה לפניו, והלילה כיום יאיר כחשיכה כאורה, נמצא דאלו הק"ך ימים עולות כאילו חי ברקיע ר"מ ימים, והיינו להוסיף לו ק"ך ימים יתרים על ק"ך שנותיו שיעור תרומה מו' אלפים יומין עלאין.

ומה מאוד מדוקדק הקרא, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ונותן טעם לשבח למה היה משה בהר דוקא בחשבון הזה, ומיישב הקרא, ויקחו לי תרומה מאת כל אי"ש, ואין איש אלא משה כמבואר במדרש (דב"ר ב-ב) שנאמר (במדבר יב-ג) והאיש משה וגו', והיינו כי היכי דליהוי לו תרומה על הימים שמונין ברקיע יותר מהימים שמונין בארץ, כי למעלה בשמים השנה הוא שס"ו יום ובארץ רק שס"ה יום, ושיעור תרומתן הוא ק"כ ימים ודפח"ח.

אך אכתי יש מקום לדון, דהא בצדיקים הקדושים יפה להם שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (אבות ד-יז). ואם כן למשה עדיף חיי עולם הזה מחיי העולם הבא, ואיך נשלמו הק"כ יום שהיה לו לחיות בעולם הזה, במה שנתנו לו עבורו חיי עולם הבא, הלא לפי מדריגתו של משה הרי זה תורם מן הרעה על היפה. אבל באמת לא קשיא, כי הטעם שעדיפא להם חיי עולם הזה, כי במתים חפשי (תהלים פח-ו), כיון שמת נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות (שבת ל:), ובחיי עולם הבא הם חפשים מן המצוות, על כן יפה להם יותר שעה במעשים טובים בעולם, כי העיקר אצלם עבודת יוצרם ולא שכרם. אבל משה רבינו שעלה לשמים עם גופו ובשרו, לא נעשה חפשי מן המצוות בעולם הבא, ולא נתבטל כלום גם שם מעבודת קונו, ואדרבה ניתוסף לו קורת רוח של עולם הבא, על כן שפיר השלים שנות תרומתו במה שהיה ק"כ ימים למעלה.

וזהו שבא הרמז בתורה על משה, בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה, כי שנות משה הם שנות תרומה מן העולם, ותקשה לך הרי חסר ק"כ יום שהיה בשמים, ויפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא. על זה אמר בשגם 'הוא בשר', שמשה עלה בגופו ובשרו, ולא נעשה חפשי מן המצוות גם למעלה, על כן שפיר והיו ימיו מאה ועשרים שנה, שיעור התרומה בשלימותה.

חודש הי"ב שהוא אדר, שעיבר ה' את החודש הזה, וניתוספו לו עוד שלשים יום, שלא נסתלק בו' אדר ראשון אלא באדר השני, אבל עדיין לא אוכל לעבור אל הארץ, כי כניסתם תהא רק ביו"ד בניסן.

*

אך יש לומר עוד בזה, למה נחשבו שנות התרומה של משה במדה בינונית, כי זה מדתו של הקב"ה שמשמש בו. וכמו שכתוב בספר צפנת פענח (ערך ארץ ישראל אופן ו) דהקב"ה הפריש את ארץ ישראל תרומה, והוא אחד מחמשים מהעולם, לפי החשבון של שיתא אלפי פרסי הוה עלמא (פסחים צד:), עיין שם החשבון. וכמו כן המשכן הפריש ה' תרומה אחד מחמשים של ההר הבית, כמבואר בבעל הטורים (בריש פרשתנו) שהר הבית היה ת"ק על ת"ק אמות (מדות ב-א), שתשברתו הוא נ"ר אלף אמות, והיה המשכן עם החצר מאה על חמשים (שמות כז-ט), שתשברתו חמש אלף אמות, והוא שיעור תרומה, אחד מחמשים של נ"ר אלף אמות ע"ש. ובחתם סופר בפרשתנו (קטז. ד"ה ויקחו) הוסיף, דהקדשי קדשים היה גם כן תרומה אחד מחמשים מחצר המשכן, שהיה עשר על עשר אמות, שעולה תשברתו מאה אמות, והוא אחד מחמשים ע"ש. הרי לנו שזהו מדתו של הקב"ה לחשוב תרומתו במדת בינוני, ועל כן גם משה שהיה תרומתו של עולם, היו ימיו ק"כ שנה כמדת התרומה במדת בינוני.

ומעתה שפיר מובן המשך הפרשיות, כי משה היה שלש פעמים ארבעים יום בשמים, והיינו ק"כ ימים, שזהו תרומה אחד מחמשים מהימים של מעלה, שש אלפים יום, ולכן ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה. אך תקשה הלא מדת עין טובה היא אחד מארבעים, והיה לו להיות למעלה שלש פעמים חמשים יום. על זה ממשיך הכתוב, ויקחו לי תרומה וגו', גם כאשר הקב"ה מפריש לעצמו תרומה היא אחד מחמשים, אם כי ה' מקור הטוב, אף על פי כן כשעושה לעצמו משכן הפריש התרומה אחד מחמשים, המשכן והחצר אחד מחמשים מההר הבית, וקדשי קדשים אחד מחמשים מהמשכן והחצר, ולכן גם שנותיו של משה נמדדו במדת אחד מחמשים, ועל כן לא היה בהר חמשים יום, אלא ארבעים יום וארבעים לילה. ולכן סיים הכתוב 'תקחו את תרומתי', כי קיחה הוא לשון לימוד (וכמו שנאמר (משלי ד-ב) כי לקח טוב נתתי לכם), והיינו

*

והנה משה רבינו התעצם בתפלתו שיתוספו לו עוד שלשים שנים, כמדת תרומה בעין יפה. ואז יוכל ליכנס ביחד עם ישראל לארץ ישראל. ואם כי אמר לו ה' רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, הרי תקט"ו תפלות אלו לא עלו לריק. ואם כי התפלה לא פעלה על כל בקשתו, הרי אמרו תפלה עושה מחצה (ויק"ר י-ה). ויש לומר דלכן כאשר בא החודש האדר האחרון מימי חייו של משה, הזמין ה' שיעברו את השנה, ולהוסיף עוד חודש של שלשים יום על שנות ימי חיי משה, ועבור בקשתו ותפלתו על חוספת שלשים שנה, נתן לו ה' מקצתו, יום לשנה יום לשנה (במדבר יד-לד), וניתוסף לו שלשים יום על ימי חייו. וזהו שאמר משה לישראל, שידעו שתפלתו לא עלתה ריקם, אלא עבור בקשתו 'ויתעבר ה' בי למענכם', ב"י רומז על

שממה שהמשכן הוא תרומה, ויקחו לי תרומה, מזה 'תקחו' תוכלו ללמוד מדת 'תרומתי' שהוא תמיד במדה בינונית.

והטעם יש לומר, דאם כי הקב"ה הוא מקור הטוב, והכל הוא אצלו בעין יפה, מכל מקום מה שהוא לצורכי העולם הנהגתו היא במדה בינונית, כדי ללמד אותנו שבכל מדה ומדה הדרך האמצעית היא הדרך הישרה והשביל הזהב, וכדאיתא במשנה (אבות ב-א) איזהו דרך הישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, ופירש הרע"ב שלא יהיה קמצן ביותר ולא פזרן ביותר, אלא יבור לו המדה האמצעית בין הקמצנות והפזרנות, וכן בכל המדות כולן יש ללכת בדרך האמצעית ע"ש. וכן מבואר ברמב"ם (ה' דעות ד-א). ועל כן עבור הצורך ללמד בני אדם, הנהגת ה' היא במדה בינונית, ולכן תרומתו הוא אחד מחמשים.

*

והנה בתנא דבי אליהו (פרק יז) אמרו, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה ע"כ. וצריך ביאור המשך הדברים, וגם להבין מה שדקדק לומר 'מיד' אמר הקב"ה וכו'. וגם להבין אריכות הלשון בהכתוב, 'ויקחו לי תרומה' מאת כל איש אשר ידבנו לבו 'תקחו את תרומתי', אשר או הרישא או הסיפא נראה מיותר.

ונראה דהנה בתורת משה בפרשתנו (קלב ד"ה וזאת) דקדק דסדר הכתובים צריכין ביאור, דהיה לו לומר תחלה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואחר כך לומר ויקחו לי תרומה, כי איך שייך לומר קחו לי תרומה תחלה, לפני שיאמר על מה ולמה צריך תרומה. וכל שכן דקשה כן בפרשת ויקהל פקודי, דמתחילה כתוב (לה-ד) ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר, זה הדבר אשר צוה ה' לאמר, קחו מאתכם תרומה לה' וגו' זהב וכסף וגו', ולא אמר להם כלל שישכון ה' בתוכם, ורק לבסוף פרשת פקודי אחר שנתנו כל ישראל נדבתם והוקם המשכן וכליו, אז כתיב (מ-לד) ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן. וכתב דנראה שזהו בכלל הנסיון דנעשה ונשמע, שיעשו טרם שישמעו ויבינו, ולא יהרהרו כלל. ולכן כאן אמר להם תחילה קחו תרומה מבלי שישאלו מה יעשה בה,

אלא כך אמר השי"ת ואין לשאול ולהרהר, רק לעשות רצונך אלקי חפצתי ע"כ.

וביאור הדברים, כי בדרך כלל כאשר מבקש מחבירו אם יוכל לעשות לו איזה טובה, או משיב לו, שישמע תחלה מהו הדבר, ואז יראה אם יוכל לעשותו. אבל כאשר שואל מבנו אהובו שיעשה לו טובה, הוא משיב תחלה שהוא מוכן לעשות הכל, ושוב שומע מה בקשתו. וכמו כן אמרו ישראל בקבלת התורה, נעשה ונשמע, אנחנו מוכנים לעשות הכל גם קודם שישמעו הפרטים. ועל זה אמרו (שבת פח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע, יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב (תהלים קג-ב) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו [מוכנין לעשות קודם שישמעו, ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר, לידע אם יכולין לקבלן עליהם אם לאון, ברישא עושי והדר לשמוע ע"כ.

ועל דרך זה בא כעת הצייווי על תרומת המשכן, שבדאי כאשר ישמעו ישראל, כי ה' רוצה לשכון בתחתונים, וצריכין למשכן וכליו, יתרמו ישראל נדבתם בלב נדיבה. אבל ה' צוה למשה שיעלים מתחלה הפרטים אלא דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, שידבר מתחלה רק הדברים האלה שה' צוה ליקח תרומה, וגם כאשר לא ידעו עדיין לאיזה צורך נצרך הכסף, אומר ה' למשה, שיראה כי 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי', כי ישראל קדושים מוכנים לעשות דבר ה', גם כאשר אינם שומעים ויודעים הפרטים להבין ולהשכיל תכליתו.

ולפי זה שורת הדין היתה שיתחיל משה דיבורו לישראל, להודיעם מתחלה כי ה' רוצה לדור בתחתונים, ולצורך זה צריכין לבית ה' ולכלי הקודש שבתוכה, ועל כן יתרום כל אחד תרומתו. אבל 'בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע', שהקדימו נעשה קודם לנשמע, שהם מוכנים להיות עושי דברו קודם שיבינו הכל, על כן 'מיד' אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, מה שהיה צריך להשמיע בסופו, אמר זאת מתחלה, ובזה יתראה אהבתם לה', שהם מוכנים לפזר כסף וזהב על פי ציווי ה', גם מבלי שידעו מתחילה הצורך בזה.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מנה"ר ר' יושע דוד הערשקא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מנה"ר ר' יחזקאל שימשאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	הרה"ג ר' משה דוד הורוויץ שליט"א ענין שיעור בשיבתנו הק' לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב
--	---	---